

TROCHA HISTORIE ÚZEMNÍCH SYSTÉMŮ EKOLOGICKÉ STABILITY „Z POHLEDU PAMĚTNICE A ÚZEMNÍ PLÁNOVAČKY“

ELIŠKA ZIMOVÁ

Ing. ELIŠKA ZIMOVÁ

Autorizovaná projektantka ÚSES, krajinářské architektury, hodnocení vlivů na přírodu a krajinu, znalec v oboru ochrana přírody a krajiny. Začínala pracovat v Agroprojektu Brno v projekci ateliéru zabývajícím se venkovskou krajinou, zejména územním plánováním. Od roku 1990 je jednatelkou spolu s doc. Ing. arch. Jiřím Löwem ve společnosti LÖW & spol., s.r.o. Společnost se věnuje oblastem ve vztahu k životnímu prostředí a ochraně přírody a krajiny. Je zakládajícím členem Společnosti pro ekologickou stabilitu, z.s.

I když se to nezdá, tak nám územní systémy ekologické stability (dále jen ÚSES) dosáhly kmetského věku. Myslím, že není na škodu připomenout si milníky a osoby, které se zasloužily o tento jedinečný koncepční nástroj ochrany přírody. Dnes je sice někdy zatracovaný, ale lepší nikdo nevymyslel.

Píše se rok 1977 a objevuje se potřeba řešit krajinu v rámci územních plánů středisek osídlení místního významu (v té době se jednalo o novinku, běžné územní plánování se věnovalo pouze zastavěnému území), kdy zájmové řešené území zahrnuje i nezastavěné území včetně menších obcí náležející k obci střediskové. V roce 1978 je tento nástroj územního plánování využit pro městys Drnholec, kde územní plán

zpracoval Ing. arch. Jiří Löw, zaměstnaný v Agroprojektu s.p. Brno, a poprvé se zde objevuje pojem „biologické centrum“ a „biologický koridor“. Je to prvotní reakce na v té době probíhající slučování zemědělských podniků a jimi obdělávaných ploch do velkých bloků pod heslem „koncentrace, specializace a kooperace“. V krajině mizela místa přírodního charakteru v rámci tzv. náhradních rekultivací, celkově se devastační trend nejzávažněji projevoval v neúrodnějších oblastech republiky.

Pokud má být navrhování ploch pro přírodní a přírodě blízké biotopy v rámci územního plánování obhajitelný, je nezbytné najít odbornou podporu. Začala fáze hledání a navazování kontaktů s lidmi kolem ochrany přírody, ekologie a dalších specializací,

Ze zasedání Komplexní racionalizační brigády na počátku 80 let. Na snímku jsou zleva arch. Löw, ředitel Agroprojektu prof. Martínek, prof. Vaníček, Ing. Zimová. Foto archiv autorky textu

Ze zasedání Komplexní racionalizační brigády. Foto archiv autorky textu

zejména s Československou akademií věd, Terplánem (Státní ústav pro územní plánování s.p.), vysokými školami atd.

Na počátku 80. let vzniká při Agroprojektu Brno „Komplexní racionalizační brigáda“ dle tehdejšího nepřijatelnějšího vhodného názvosloví pracovní skupiny, kam jsou zváni odborníci z celého Československa a další potřební lidé ke zprůchodnění myšlenky navrhování ÚSES v územním plánování – např. z Federálního ministerstva pro technický a investiční rozvoj. Za hlavní speciality kolem Jiřího Löwa lze jmenovat alespoň biogeografy Antonína Bučka, Jana Lacinu, lesníka a ekologa Igora Míchala, Vlastimila Vaníčka, zoology Karla Hudce, Dalibora Povolného, Jaroslava Vašátka, Jaroslava Pelikána, Jiřího Gaislera, Mojmíra Vlašína, botaniky Víta Grulichy, Hanu Rambousko-

vou, geografu Marii Kozovou, Jozefa Tereka, Huberta Hilberta, Janu Růžickovou a další osobnosti.

Do roku 1986, kdy je pod vedením Jiřího Löwa napsán pod hlavičkou Agroprojektu Brno „Úvod do problematiky vymezování a navrhování ÚSES“, uběhlo několik let poměrně intenzivní dobrovolné práce výše uvedených vědců, odborníků zejména přírodovědných profesí a územních plánovačů. V té době vše muselo probíhat pod záštitou nejen „dobře zapsaných osob“, ale i ve jménu „racionalizace zemědělské výroby“.

V roce 1990 se objevuje první ucelená práce se souhrnem všech dosavadních poznatků. Vydána byla pod názvem „Návod na navrhování ÚSES“ jako podniková metodika Agroprojektu, proti které tehdejší Minister-

stvo zemědělství, jak se píše v předmluvě, nemělo námitek. První cílené realizace biokoridorů proběhly v roce 1991, tedy před 30 lety.

Píše se rok 1992 a do zákona č. 114/1992 Sb. se dostává ÚSES jako nedílná součást ochrany přírody a krajiny. V roce 1995 konečně vychází pod garancí Ministerstva životního prostředí „Rukověť projektanta místního ÚSES“, která nahrazuje metodický pokyn pro zadávání, zpracování a schvalování dokumentace místního ÚSES. V roce 1996 je schválený Ministerstvem pro místní rozvoj a Ministerstvem životního prostředí územně technický podklad pro nadregionální a regionální ÚSES celé České republiky, který sjednotil jednotlivé krajské generely těchto úrovní ÚSES.

Tímto bych stručnou historii vzniku ÚSES ukončila s poděkováním všem, kteří se zcela bez nároků na honorář o vznik ÚSES na základě svých vědeckých poznatků zasloužili, i když většinou patří poděkování již *in memoriam*.

ÚSES nyní žije svým životem v územních plánech, pozemkových úpravách, realizacemi v krajině. Snad tento nástroj ochrany přírody přispěl a bude přispívat k zvýšení biodiverzity krajiny a zajistí pro přežívání bioty plochy nezbytné k jejich existenci.